

Застосування ментальних карт на заняттях з курсу «МНМЛОГ» дає позитивні результати, бо розвиває пам'ять і увагу, критичне і креативне мислення, створює мотивацію до навчання, робить процес навчання цікавим і результативним.

Список використаних джерел

1. Бьюзен Т., Бьюзен Б. Супермышление. 2-е изд. Минск : Попурри, 2003. 304 с.
2. Колтунович Т. А., Поліщук О. М. Використання ментальних карт як засобу візуалізації у процесі викладання соціальної психології. *Молодий вчений*. №7.1 (71.1). 2019. С. 19–26.

РЕАЛІЗАЦІЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ НОВИХ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ У ЗВО

Дідук-Ступ'як Галина Іванівна

*кандидат педагогічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
diduk_stupyak@ukr.net*

У країнах Європи, Росії та України сьогодні серйозно обговорюють питання, як забезпечити своїх громадян необхідними знаннями й уміннями для їх гармонійної взаємодії у суспільстві, що розвивається. Новації сучасних підходів до організації процесу навчання як у вищій школі, так і в загальноосвітніх навчальних закладах, визначаються гаслом: «учити, розвивати й виховувати у процесі навчання», що останнім часом набуло інтеграційного характеру і дає можливість економно використовувати педагогічний інструментарій у досягненні наміченої мети. І одним із ключових компонентів цієї професійної еволюції є мовленнєва підготовка, яка у фокусі вимог Європейських стандартів вивчення мови та Європейської кредитно-трансферної системи освіти має формуватися на дискурсній основі. Давно відома істина, що володіння мистецтвом слова є важливим показником освіченості й фахової компетентності спеціаліста. Багаторічний досвід викладання різних мовних курсів на філологічних і нефілологічних факультетах, проаналізовані чинні навчальні робочі плани, програми, підручники, методичні посібники

дають нам усі підстави стверджувати, що в системі освіти вищої школи, особливо педагогічної, виникла нагальна потреба у вдосконаленні курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та впровадженні педагогічної риторики.

Проблемам професійного становлення особистості, формуванню у майбутніх учителів мовленнєвих, мовних, комунікативних і риторичних умінь, навичок красномовства приділялася увага такими провідними науковцями сучасності, як А. Богуш, О. Біляєвим, З. Бакум, А. Бодальовим, Н. Голуб, О. Горошкіною, І. Зязюном, А. Капською, Е. Карповою, Л. Кравець, М. Кузьмінім, О. Кучеренко, Л. Мацько, В. Мельничайком, Л. Паламар, В. Пасинок, М. Пентилюк, Г. Сагач, О. Семенов, Т. Симоненко, І. Хом'яком та іншими.

Нині вища школа потребує нових поглядів та авторських методик щодо ефективного засвоєння майбутніми вчителями чотирьох видів мовленнєвої діяльності, застосування, згідно з вимогами Загальноєвропейських рекомендацій мовної освіти та положеннями Болонської кредитно-трансферної системи навчання, інноваційних підходів до вивчення української мови як державної на професійному рівні.

У відповідності до сучасних вимог, що поставлені перед освітою, навчальні заклади всіх рейтингів переходять на технологічну форму розвитку. Відповідно до досліджень О. Богініч, за визначенням ЮНЕСКО «педагогічна технологія» – це системне методологічне утворення, визначення всього процесу засвоєння знань із урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що своїм завданням вважає оптимізацію форм освіти [2, с. 30]. У педагогіці вчені дають визначення двох понять технологій різних за рівнем діяльності: поняття «педагогічна технологія» як виявлення принципів і способів оптимізації освітнього простору, що охоплює розробку та використання методів й прийомів, а також оцінку методів, що застосовуються, і поняття «технологія навчання» як конструювання системи навчання і професійної підготовки. Досить влучним, на наш погляд, є трактування технології навчання в наукових доробках С. Бондар «технологія навчання» – систематична і послідовна реалізація на практиці раніше спроектованого процесу навчання,

система способів і засобів досягнення цілей при управлінні процесом навчання, з діагностикою поточних і кінцевих результатів [2, с. 25].

Розроблена нами технологія взаємодії традиційних та інноваційних підходів у ході мовленнєвої підготовки вчителів складає собою логічно впорядковану, послідовну, покрокову, інтеграційну лінгводидактичну систему.

Для визначення концептуальних положень технології інтеракції різнотипових підходів у вищій школі ми здійснили методологічний аналіз цієї інновації з позицій взаємозв'язку педагогіки із психологією, психолінгвістикою, лінгвістикою, лінгводидактикою та лінгвометодикою. Загальнонауковий рівень методології технології поєднання різних аспектів мовленнєвої підготовки фахівців зумовлюється принципом системності, реалізація якого передбачає вияв компонентів і системнотвірних зв'язків лінгводидактичних процесів або форм. Сутність цього принципу полягає в тому, що відносно самостійні етапи навчально-виховного процесу (наприклад, окремі *мікро-* або *міні-технології* (авт. Д.-С. Г.), інтерактивні форми і методи) розглядаються нами не ізольовано, а в їхньому взаємозв'язку, утворюючи тим самим певну структуру.

Незважаючи на наявність безлічі праць спеціалістів різних наукових спрямувань, проблема мовленнєвої підготовки майбутніх вчителів і далі залишається маловивченою. По-перше, у руслі вимог Болонської кредитно-трансферної системи відсутній детальний аналіз мовно-називного процесу внутрішнього світу педагога (його емоцій, уявлень, відчуттів, потреб, мотивів, здібностей, якостей самооцінки), по-друге, недостатньо враховане реальне функціонування слова в певному соціумі, тобто, сам соціокультурний підхід має бути у центрі уваги викладачів, що читають українську мову за професійним спрямуванням у вищій школі. По-третє, слід зосередити увагу на вивченні мовних явищ, норм, у чотирьох видах мовленнєвої діяльності на текстовій основі, тобто активізувати текстову діяльність, сміливіше впроваджувати дискурсивний або текстоцентричний підхід при вивченні української мови за професійним спрямуванням. На цій підставі ми висунули ідею про те, що однією із суттєвих умов успішної організації у мовленнєвій підготовці майбутніх педагогів є поєднання різнотипових підходів

(компетентнісного, особисто зорієнтованого, соціокультурного, текстоцентричного або дискурсного) під час вивчення термінології, мовних категорій, орфоепії, орфографії, пунктуації, комунікативних якостей та риторичних умінь із врахуванням фахових особливостей. Також створена технологія обґрунтовує нові позиції формування мовленнєвої підготовки студентів педагогічних закладів, наголошуючи на прагматичних аспектах дисципліни і важливості нових форм і методів викладання. Компетентнісний підхід складається із мовленнєвої компетенції, лінгвістичної, прагматичної та комунікативної (це прописано у Європейських рекомендаціях із мовної освіти), тому кожне мовне явище опрацьовується крізь призму культури мови і стилістики та розглядається у професійній сфері практично. Наприклад, під час опрацювання орфоепічних та акцентуаційних норм студентам пропонується, дотримуючись вивчених правил, створити діалог фахової тематики («Географія – це наука про мандрівки, місцезнаходження, положення різних країн», «Математика – точна, нецікава наука про числа чи жива енциклопедія?» тощо). Цей підхід дає можливість показати практичну цінність виучуваного, підвищує інтерес у студентів до засвоєння предмету. На нашу думку, слід велику увагу при формуванні мовлення вчителя приділяти засвоєнню фахової термінології через вивчення комунікативних стереотипів майбутніх педагогів. Саме такий особистісно зорієнтований підхід у світлі положень Болонської кредитно-трансферної системи стимулюватиме студентів активно брати участь у формуванні свого професійного мовлення.

Отже, згідно із новими вимогами Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (2017 р.), Концепцією вивчення державної мови в закладах освіти та дослідженнями науковців, головним завданням лінгвістичного курсу у ЗВО є формування високодуховної україномовної особистості на основі дидактичних і лінгвометодичних принципів навчання. Щоб досягти цієї мети, перш за все, слід знаходити нові інтерактивні форми для підвищення ефективності мовленнєвої підготовки майбутніх вчителів, які не дублюють шкільний курс української мови, а є значним кроком уперед на шляху формування комунікативно-професійної компетентності студентів. Наш досвід переконливо доводить, що

лише застосування технології інтеракції компетентнісного, особисто зорієнтованого, соціокультурного, дискурсно-текстоцентричного підходів допомагають реалізувати вимоги Європейського освітнього трансферу, створити атмосферу партнерства, діалогонавчання, відтворити в умовах занять фрагменти виробничої діяльності, змоделювати навчання, близьке до умов комунікативної діяльності у різних сферах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу / упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин. Київ – Тернопіль : Видавництво ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. 72 с.
2. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. Москва : Академия, 2003. 304 с.
3. Пионова Р. С. Педагогика высшей школы : учебное пособие. Минск : Университетское, 2002. 256 с.
4. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови : навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.

НОВІТНЯ ДИДАКТИКА: МЕХАНІЗМИ ДІЇ, КОРЕКТНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ, НАВЧАЛЬНА ПРОДУКТИВНІСТЬ

Маленко Олена Олегівна

*доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри
українознавства і лінгводидактики, Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
malenalingva@gmail.com*

Лінгводидактика як теоретико-практичний досвід навчання мови ще донедавна апелювала до традиційних класифікацій методів навчання, які розрізнялися за таким рівнями: пізнавальна діяльність учнів / студентів, джерела знань у процесі навчання, способи взаємодії суб'єктів навчання [3, с. 64-65]. Перший рівень (пізнавальна діяльність) у середній школі був реалізований здебільшого за допомогою пояснювально-ілюстративного й репродуктивного методів, у вищій школі додавалися частково-пошуковий (евристичний) і дослідницький методи. Другий рівень